

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20735839>

HUDUDIY TURIZM KLASTERLARI: NAVOIY VILOYATI MISOLIDA SAMARALI BOSHQARUV MODELI

S.O.Raximov, SamISI turizm kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Navoiy viloyati misolida hududiy turizm klasterlarini shakllantirish va samarali boshqaruv modeli keng yoritilgan. Klaster yondashuvining mohiyati, turizm xizmatlarini kompleks rivojlantirishdagi ahamiyati, mahalliy korxonalar, infratuzilma va aholining hamkorligi tahlil qilingan. Statistik ma'lumotlar asosida turizm xizmatlari hajmining o'sishi, turistlar oqimining ko'payishi va klaster boshqaruvining amaliy natijalari ko'rsatib berilgan. Shuningdek, xalqaro tajriba misollari orqali turizm klasterlarini samarali boshqarishning zamonaviy usullari taqqoslangan.

Abstract: This article analyzes the formation of regional tourism clusters and effective management models using the example of the Navoi region. It explains the essence of cluster approaches, their role in the comprehensive development of tourism services, and the cooperation between local enterprises, infrastructure, and communities. Statistical data demonstrate the growth of tourism services, the increase in tourist flows, and the practical outcomes of cluster management. International practices are compared to highlight modern methods of managing tourism clusters effectively.

Kalit so'zlar: Hududiy turizm klasterlari, samarali boshqaruv modeli, Navoiy viloyati, turizm infratuzilmasi, mahalliy aholi ishtiroki, raqamli transformatsiya, xalqaro tajriba, turizm xizmatlari samaradorligi.

Keywords: Regional tourism clusters, effective management model, Navoi region, tourism infrastructure, local community involvement, digital transformation, international experience, tourism service efficiency.

Hududiy turizm klasterlari turizmni rivojlantirishda zamonaviy boshqaruv modeli sifatida qaraladi. Klaster yondashuvi turizm sohasida xizmat ko'rsatuvchi korxonalar, transport, infratuzilma, ta'lim muassasalari va mahalliy aholining hamkorligini ta'minlaydi. Navoiy viloyati misolida turizm klasterlarini shakllantirish hududning iqtisodiy salohiyatini oshirish, turizm xizmatlari sifatini yaxshilash va barqaror rivojlanishni ta'minlash imkonini beradi.

Hududiy turizm klasterlari mohiyati. Hududiy turizm klasterlari turizm sohasida bir-biriga bog'liq bo'lgan korxonalar va tashkilotlarning hamkorlikda faoliyat yuritishini anglatadi. Bu modelda mehmonxonalar, restoranlar, transport xizmatlari, gidlik markazlari, ta'lim muassasalari va mahalliy hunarmandlar yagona tizimda ishlaydi. Klaster yondashuvi turizm xizmatlarini kompleks tarzda rivojlantirishga yordam beradi, turistlar uchun qulaylik yaratadi va hududiy iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Navoiy viloyatida turizm klasterlari. Navoiy viloyati turizm klasterlari uchun qulay sharoitlarga ega. Bu hududda sanoat turizmi, ekologik turizm, madaniy meros turizmi va cho'l safari kabi yo'nalishlar mavjud. Sarmishsoy tosh rasmlari, Nurota tog'lari, Zarafshon daryosi bo'yidagi landshaftlar va sanoat obyektlari turizm klasterlari tarkibiga kirishi mumkin. Hududiy klasterlar orqali turizm xizmatlari yagona tizimda boshqariladi, bu esa turistlar oqimini ko'paytiradi va iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Samarali boshqaruv modeli. Navoiy viloyatida turizm klasterlarini samarali boshqarish uchun quyidagi model taklif etiladi. Markazlashtirilgan boshqaruv orqali viloyat turizm qo'mitasi klaster faoliyatini muvofiqlashtiradi. Xususiy sektor ishtiroki mehmonxonalar, restoranlar va transport korxonalarining klasterda faol ishtirokini ta'minlaydi.

Mahalliy aholining qo'shilishi hunarmandchilik, ekologik xizmatlar va gidlik faoliyatida ularning ishtirokini kuchaytiradi. Innovatsion texnologiyalar raqamli transformatsiya, onlayn bron tizimlari va virtual ekskursiyalarni klaster boshqaruviga joriy etadi. Monitoring va baholash tizimi turizm xizmatlari sifatini muntazam nazorat qilish va turistlar fikrini tahlil qilish orqali klaster samaradorligini baholash imkonini beradi.

Statistik ko'rsatkichlar. 2025-yilda Navoiy viloyatida turizm xizmatlari hajmi 114 foizga oshgan va 14,8 ming turist hududga tashrif buyurgan. Turizm firmalari soni 13 taga yetgan, ekologik lagerlar soni esa 7 taga ko'paygan. Klaster modeli joriy etilganda turizm xizmatlarining 40 foizi onlayn platformalar orqali taqdim etilgan. Bu ko'rsatkichlar hududda klaster boshqaruvining amaliy natijalarini ko'rsatadi.

Xalqaro tajriba qiyosi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, turizm klasterlari samarali boshqaruv modeli sifatida keng qo'llaniladi. Masalan, Italiyada vino turizmi klasterlari, Germaniyada sanoat turizmi klasterlari va Singapurda raqamli turizm klasterlari muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. Bu tajribalar Navoiy viloyatida turizm klasterlarini shakllantirishda qo'llanilishi mumkin.

Xulosa va istiqbollari. Navoiy viloyatida turizm klasterlarini samarali boshqaruv modeli asosida rivojlantirish hududning turizm salohiyatini kengaytiradi, xizmatlar sifatini oshiradi va xalqaro raqobatbardoshlikni ta'minlaydi. Klaster yondashuvi turizmni kompleks rivojlantirishga yordam beradi, mahalliy aholining ishtirokini kuchaytiradi va iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Kelajakda raqamli transformatsiya, innovatsion texnologiyalar va xalqaro tajribadan foydalanish orqali Navoiy viloyati O'zbekiston turizm xaritasida alohida o'rin egallashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. **Porter M.** – “**Clusters and the New Economics of Competition**” *Harvard Business Review*, 1998. Klaster nazariyasining iqtisodiy asoslari va turizm sohasiga tatbiqi.
2. **UNWTO** – “**Tourism Clusters and Regional Development**” *BMT Butunjahon Turizm Tashkiloti*, 2024-yil. Hududiy turizm klasterlari va ularning barqaror rivojlanishdagi roli.
3. **OECD** – “**Regional Tourism Strategies and Cluster Models**” *OECD Tourism Papers*, 2023-yil. Hududiy turizm klasterlarini boshqarish bo'yicha xalqaro tajriba.
4. **Karimov A.** – “**O'zbekistonda turizm klasterlarini rivojlantirish istiqbollari**” “*Turizm va iqtisodiyot*” *jurnali*, 2025-yil. O'zbekistonda turizm klasterlarini shakllantirish va boshqarish masalalari.
5. **Dustova M.K.** – “**Hududiy turizm klasterlari va innovatsion boshqaruv**” *SamISI ilmiy maqolasi*, 2024-yil. Innovatsion texnologiyalar asosida turizm klasterlarini boshqarish.
6. **Gov.uz** – “**O'zbekistonda turizmni klaster asosida rivojlantirish strategiyasi**” *Rasmiy hujjat*, 2025-yil. Hududiy turizm klasterlarini shakllantirish bo'yicha davlat siyosati.
7. **Hayitboyev R.** – “**Turizm infratuzilmasi va klaster modeli**” *Toshkent: Fan va texnologiya*, 2023-yil. Turizm infratuzilmasini klaster modeli asosida rivojlantirish.
8. **Zarnews.uz** – “**Navoiy viloyatida turizm klasterlari tajribasi**” *Mahalliy tahliliy maqola*, 2025-yil. Hududiy turizm klasterlarini joriy etish tajribasi.
9. **Muhitdinov X.S.** – “**Mahalliy aholi ishtiroki va turizm klasterlari**” *Ekologiya jurnali*, 2024-yil. Mahalliy aholining turizm klasterlarida ishtiroki va ijtimoiy barqarorlik.
10. **Navoiy davlat pedagogika instituti** – “**Hududiy turizm klasterlari va boshqaruv modeli**” *Ilmiy to'plam*, 2025-yil. Hududiy turizm klasterlarini samarali boshqaruv modeli asosida rivojlantirish.